

מדת בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

לע"נ הגאון רבי יעקב בן רבי צבי יהודה אדלשטיין זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 270 פרשת משפטים תשפ"ה

סנהדרין סח-עד

זקנו וא"כ קטן מוליד, ויש לדחות שהתעברה כשהביא ב' שערות וילדה אחר שהקיף זקנו ור' כרוספדאי למד כדברי רב דימי מבין ולא הראוי לקרותו אב.

לכאורה דברי ר' כרוספדאי לא כדברי המשנה שמהביא ב' שערות עד שיקיף זקנו, ויש לומר שאם הקיף זקן כבר אינו בן סורר גם קודם ג' חדשים, ואם עברו ג' חדשים אף שלא הקיף זקנו, וכשר' יעקב מנהר פקוד ישב לפני רבינא הוא אמר בשם רב הונא בר רב יהושע שניתן להוכיח מר' כרוספדאי שהיולדת לשבעה עוברת לא ניכר לשליש ימיה שא"כ לא צריך ג' חדשים ומספיק ב' חדשים ושליש, אמר רבינא שאמנם היולדת לו' עוברת ניכר לשליש ימיה אך הולכים אחר רוב נשים שיוולדות לו', וכשאמרו את זה לפני רב הונא בר רב יהושע הוא הקשה וכי הולכים בדיני נפשות אחר רוב הרי שנינו שאם עד אחד אומר שהמקרה היה בב' בחודש והשני אומר שהיה בג' בחודש שמש מקיימים את עדותם כי אחד יודע שהחודש השני התעבר והשני לא יודע בכך, ואם נאמר שלא הולכים אחר רוב נאמר שהעדים מכחישים אחד את השני ולא נקבל עדותם אלא שהולכים אחר רוב האנשים שעשויים לטעות בכך, ור' ירמיה מדפתי מוכיח ממה שנינו שבת ג' שנים ויום אחד מתקדשת בביאה ואם בא עליה יבם קנאה וחייבים עליה משום אשת איש ובעלה נטמא לטמא במשכב התחתון כעליון ואם נשאה לכהן היא אוכלת בתרומה ואם בא עליה אחד מהפסולים פסלה מהכהונה ואם בא עליה אחד מכל העריות מומת על ידה והיא פטורה **עמוד ב** ואם נאמר שחוששים למיעוט א"כ נחשוש שהיא איילונית ולא קדשה על דעת כן ואינה אשת איש אלא שהולכים אחר רוב נשים שאינן איילוניות, ויש לומר שמה שכתוב חייב עליה הכוונה קרבן, אך קשה שכתוב להדיא מומתים על ידה, ויש לומר שזה מדובר באביה אך קשה שכתוב אחד מכל העריות, אלא יש לומר שמדובר שבעלה קיבל אותה עליו לאשה אף אם תהיה איילונית.

שנו בברייתא שמי שמסוללת בבנה קטן והוא הערה בה לב"ש היא פסולה לכהונה וב"ה מכשירים ורב חייא בר רבה בר נחמני אמר בשם רב חסדא ויש אומרים שרב חסדא אמר בשם זעירי שלכו"ע בן ט' שנים ביאתו ביאה ופחות מבן ח' ביאתו אינה ביאה, ונחלקו בבן ח' שב"ש סוברים שלומדים מדורות הראשונים ולב"ה לא לומדים מדורות הראשונים, ולכאורה ניתן להוכיח מהפסוק **הלא זאת בת שבע בת אליעזר אשת אוריה** וכתוב **אליעזר בן אחיתופל הגילוני** וכתוב **וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה בעבור ה'** וכתוב **ויהי לשנתים ימים ויהיו גוזזים לאבשלום** וכתוב **ואבשלום ברח וילך גשורה ויהי שם שלש שנים** ואח"כ כתוב **וישב אבשלום בירושלים שנתים ימים** ופני המלך לא ראה, וכתוב **ויהי מקץ ארבעים שנה** ויאמר **אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה'** בחרון וכתוב **ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור ויקם וילך אל ביתו ואל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וכתוב אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם** ושנינו שכל שנותרו של דואג היו ל"ד ושל אחיתופל ל"ג, ויש להוריד ד' שנים של שלמה ונשאר כ"ו ויש להוריד ב' שנים לג', עיבורים נשאר כ"ד א"כ כל אחד הוליד לח' שנים, אך יש לדחות שאחיתופל ואליעזר הולידו לו' שנים ובת שבע שהיא בת והיא חזקה יותר והולידה לשש שנים והוראיה שהיה לה ולד קודם, אלא יש להוכיח מהפסוק **אלה תולדות תרח תרח הוליד את אברם את נחור ואת הן ואברהם גדול מנחור שנה ונחור גדול שנה מהן א"כ אברהם גדול מהן ב' שנים** וכתוב שאברהם ונחור לקחו נשים **מלכה ויסכה** ואמר ר' יצחק שיסכה זו שרה שנקרא שמה יסכה שהיא סוכה ברוח הקדש וכמו שכתוב **כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה** או שנקראת יסכה שהכל סוכים ביפיה וכתוב **ויפל אברהם על פניו ויצחק** שהוא היה בן מאה ושרה בת צ' א"כ הן ילד אותה כשהיה בן ח', אך יש לדחות שאברהם לא היה גדול אחיו אלא הקטן ונכתב כך על שם חכמתם כמו שכתוב **ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת** ואם כסדר לידתם א"כ שם גדול מחם שנה מיפת שנתיים וכתוב **ונח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ** וכתוב **אלא תולדות שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול** ולכאורה הוא כבר

דף סח במשנתנו משמע שר"ע למד את הלכות נטיעת קישואים מר' יהושע, ויש להקשות שנינו שכשר"א חלה נכנסו ר"ע וחבריו לבקרו בערב שבת והוא ישב בקינוף והם ישבו בטרקלין שלו וכשנכנס הורקנוס בנו לחלוץ את התפילין שלו גער בו ר"א ויצא בנזיפה ואמר בנו לחכמים נדמה לי שנטרפה דעתו של אבא אמר ר"א דעתו של הורקנוס ואמו נטרפה איך מניחים איסור סקילה ועוסקים בדבר שאיסורו רק שבות, וכשראו שדעתו מיושבת נכנסו וישבו לפניו בריחוק ד' אמות אמר להם למה באתם אמרו לו ללמוד תורה אמר להן מדוע לא באתם עד עכשיו אמרו לו לא היה לנו פנאי אמר להם תמה אני אם ימותו מיתת עצמם אמר לו ר"ע מה שלי אמר לו שלך קשה משלהם ונטל זרועותיו והניחן על לבו ואמר אוי לכם זרועותי שהם כשתי ספרי תורה שנגללים, למדתי ולימדתי הרבה תורה ולא חסרתי מרבתי אפילו ככלב המלקק מהים ולמדתי הרבה תורה לתלמידי לא חסרו ממני אלא כמחול בשפופרת, ולא עוד אלא שלמדתי ג' מאות הלכת בבהרת עזה ולא שאל אותי בהן אדם מעולם ואני שונה ג' מאות ויש אומרים ג' אלפים הלכות בנטיעת קישואים ולא שאל אותי בהן אדם מעולם מלבד עקיבא בן יוסף שכשהלכתי עמו בדרך אמר לי למדני בנטיעת קישואים ואמרתי דבר אחד והתמלאה כל השדה קישואים אמר לי למדתי נטיעתם למדני עקירתם אמרתי דבר אחד וכולם התקבצו למקום אחד, שאלוהו מה הדין בכדור ואימום וקמיע וצרור מרגליות ומשקולת קטנה לעין טומאה אמר להם שהם טמאים ומטבילים כמו שהם ושאלוהו מה הדין במנעל שעל גבי האימום אמר להם שטור ויצאה נשמתו בטהור, ור' יהושע עמד על רגליו ואמר הותר הנדר ובמוצ"ש פגש בו ר"ע בדרכו מקיסרי ללוד והוא הכה בבשרו עד ששתת דמו לארץ ופתח עליו בשורה של ההספד ואמר אבי אבי רכב ישראל ופרשתי הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותם, ורואים שר"ע למד מר"א את הלכות נטיעת קישואים ויש לומר שאכן הוא למד מר"א אך לא סבר אותם עד שר' יהושע הסביר לו, ויש להקשות איך עשה ר"א הרי שנינו שהעושה מעשה חייב ויש לומר שלהתלמד מותר כמו שנינו לגבי צורות שכתוב **לא תלמד לעשות** אך מותר ללמוד להבין ולהורות.

עמוד ב פרק בן סורר ומורה

משנה הזמן שנעשה בן סורר ומורה הוא משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקנו התחתון אך לא העליון אך דברו חכמים בלשון נקיה שכתוב **כי יהיה לאיש בן ולא בת ולא איש וקטן פטור** כי לא בא לכלל מצוות. **גמרא** מניין שקטן פטור, ולכאורה המשנה מבארת להדיא כי לא בא לכלל מצוות ועוד שממילא לא צריך פסוק כי לא מצאנו בשום מקום שקטן חייב, ויש לומר שהיינו אומרים שבן סורר ממילא לא נהרג על חטאו אלא על שם סופו וא"כ גם קטן ינהרג, ועוד שכשכתוב בן משמע אפילו קטן, ורב יהודה מבאר בשם רב שלומדים מהפסוק **וכי יהיה לאיש בן בן שהוא סמוך לגבורת איש**.

ר' חייא אומר שחייבו עד שיקיף זקן התחתון את העטרה ורב דימי אומר שמספיק הקפת גיד אף בלי הקפת ביצים.

רב חסדא אומר שקטן שהוליד בנו לא נעשה בן סורר ומורה שכתוב **וכי יהיה לאיש בן ולא לבן בן ולכאורה כבר למדנו משם כדברי רב יהודה בשם רב, ויש לומר שהיה צריך לכתוב כי יהיה בן לאיש וכתוב לאיש בן ללמוד שני דברים ורב חסדא חולק על רבה שאומר שממילא קטן לא מוליד שכתוב **אם אין לאיש גואל** וכי יש אחד מישראל שאין לו גואלים אלא מדובר בגזל הגר,**

דף סט והתורה אמרה **איש שרק על איש יש לחזור אם יש עליו גואלים** אך על גר קטן לא צריך לחזור על כך כי ברור שאין לו גואלים, ואביי מקשה שנינו לענין שפחה חרופה שכתוב **איש ובן ט' שראוי לביאה לומדים מואיש, ויש לומר שאכן יש לו זרע אך אינו מוליד כתבואה שלא הביאה שליש ואצל חזקיה שנו מהפסוק **וכי יזיד איש שאיש מזיד ומזריע וקטן אינו מזיד ומזריע, ורב מרדכי אמר לרב אשי שיזיד משמע בישול כמו שכתוב **ויזד יעקב נזיד**, ויש להקשות ששנו אצל ר' ישמעאל שבן סורר חייב כל עוד הוא בן ולא אב ואם התעברה אחר שהביא ב' שערות וילדה קודם שהקיף זקנו התחתון הרי אין שהות לכך שהרי ר' כרוספדאי אמר שימיו של בן סורר הם רק ג' חדשים אלא שהתעברה קודם שהביא ב' שערות וילדה קודם שהקיף****

היה בן מאה ושתיים אלא שנכתבו דרך חכמתם וגם אברהם נחור והרן נכתבו דרך חכמתם, אמר רב כהנא שהוא אמר שמועה זו לחפני רב זביד מנהרדעא אמר לו אתם למדתם מהפסוק אלה תולדות שם אך אנו למדנו מהפסוק ולשם יולד גם הוא אבי כל בני עבר אחי יפת הגדול א"כ יפת היה הגדול באחיו, אלא יש ללמוד על דורות הראשונים מהפסוק ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וכתוב ותמת עזובה אשת כלב ויקח לא כלב את אפרת ותלד לו את חור וכשעשה בצלאל את המשכן הוא היה בן י"ג שכתוב איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ושנינו שבשנה הראשונה משה עשה משכן ובשניה הקים את המשכן ושלה מרגלים וכתוב שכלב אמר בן ארבעים שנה אנכי בשלח משה עבד ה' ועתה אנכי בן חמש ושמונים שנה וא"כ יש כאן ארבעים ומורידים י"ד שנה של שנות בצלאל וא"כ נשאר כ"ו, ויש להוריד ב' שנים לג' עיבורים א"כ מוכח שכל אחד הוליד בן ח'.

ר"ש אמר שבדין שגם בת היתה בכלל בן סורר,

דף ע כי הכל מצויים אצלה בעבירה אלא שיש גזירת הכתוב בן לא בת.

משנה בן סורר חייב משיאכל טרטימר בשר וישתה חצי לוג יין האטלקי ור' יוסי אומר מנה בשר ולוג יין, אם אם אכל בחבורת מצוה או בעיבור החדש או שאכל מעשר שני בירושלים או שאכל נבילות טריפות שקצים ורמשים וטבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו או שאכל דבר מצוה או דבר עבירה או שאכל כל מאכל ולא בשר או ששתה כל משקה מלבד יין לא נעשה בן סורר עד שיאכל בשר וישתה יין שכתוב זולל וסובא ואף שאין ראה לכך יש זכר לכך שכתוב אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו. גמרא ר' זירא אומר שלכאורה אין לדעת מה שיעור טרטימר אך יש להוכיח ממה שר' יוסי כפל ביין א"כ הוא כפל בבשר וא"כ טרטימר זה חצי מנה,

רב חנן בר מולדה אמר בשם רב הונא שאינו חייב עד שיקנה בשר בזול ויאכל וישתה יין בזול שכתוב זולל וסובא ועוד אמר רב חנן בשם רב הונא שחייב רק כשאכל בשר חי ושתה יין חי אך קשה שרבה ורב יוסף אמרו שאם אכל בשר חי ושתה יין חי לא נעשה בן סורר אמר רבינא שרב הונא דיבר ביין מזוג ולא מזוג ובבשר מבושל ואינו מבושל כבשר הגחלים שאוכלים הגנבים.

רבה ורב יוסף אומרים שאם אכל בשר מליח ושתה יין מגיתו לא נעשה בן סורר.

שנינו שבערב תשעה באב לא יאכל ב' תבשילים ולא בשר ויין ושנינו שיכול לאכול בשר מליח ושותה יין מגיתו, ורב חנינא בר כהנא אמר שהשיעור של בשר הוא כל זמן שהוא כשלמים ויין מגיתו כל זמן שהוא תוסס ושנינו שיין תוסס אין בו משום גילוי ותסיסתו היא ג' ימים, ויש לדייק שלגבי ערב ט' באב החמירו שיש בבשר שמחה כל זמן שהוא כשלמים אך לגבי בן סורר זה תלוי שאינו נמשך לבשר זה וכבר כשעבר עליו לילה הופג טעמו ואינו מושך וכן יין כל מ' יום נקרא מגיתו שאינו מושך.

ר' חנן אומר שיין נברא לנחם בו אבלים ולשלם שכר לרשעים כמו שכתוב **תנו שכר לאובד ויין למרי נפש**, ור' יצחק דרש בפסוק אל תרא יין כי יתאדם אל תראה ביין שהוא מאדים פני הרשעים בעוה"ז ומלבין פניהם לעוה"ב ורבה דרש אל תראה יין שאחירתו דם.

רב כהנא הקשה שכתוב בפסוק **תירש וקוראים תירוש** ויש לבאר שאם זכה ביין נעשה ראש ואם לא זכה נעשה רש, רבא הקשה שכתוב **ישמח בש' שמאלית וקוראים ישמח בש' ימנית** אלא שאם זכה משמחו ואם לא זכה גורם לו שממה, וכמו שאמר רבא היין והבשמים עשאוני פיקח, רב עמרם בר ר"ש בר אבא דרש בשם ר' חנינא את הפסוק **למי אוי למי אבוי למי מדנים למי שיח למי פצעים חנם למי חכלילות עיניים למאחרים על היין לבאים לחקור ממסך** ורב דימי אמר שבא"י דרשו פסוק זה מתחילתו לסופו שהצער הנ"ל למאחרים על היין ומסופו לתחילתו שלמי שיש צער ואבל ילך ליין.

עובד הגלילי דרש שנאמר י"ג ואוין כפרשת ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלו וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ ויקח שם ויפת את השמלה וישומו על שכם שניהם וילכו אחרונית ויכסו את ערות אביהם ופניהם וכו' וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן, ונחלקו רב ושמואל אם רבעו או סרסו ולמ"ד שסרסו מתוך שקלקל אותו על בן רביעי נח קלל את בנו הרביעי, ולמ"ד שרבעו לומדים מהפסוק **וירא בגו"ש מורא אותה שכם בן חמור**, ולמ"ד שרבעו מה שנח קלל את כנען כי באמת גם סרסו.

רב חסדא אומר בשם רב עוקבא ויש אומרים שמר עוקבא אמר בשם ר' זכאי שאמר הקב"ה לנח שהוא היה צריך ללמוד מאדם הראשון שהיין

גרם לו לחטא כדעת ר"מ שעץ הדעת היה גפן **עמוד ב** שהיין הוא שמביא לילה לאדם, ור' יהודה סובר שעץ הדעת הוא חיטה שתינוק יודע לקרוא אבא אמא רק כשטעם טעם דגן, ר' נחמיה סובר שזה היה תאנה שנתקנו בדבר שקלקלו כמו שכתוב **ויתפרו עלי תאנה**.

מה שכתוב דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו ביאר ר' יוחנן בשם רשב"י שאם שלמה כפתה אותו על העמוד ואמרה לו **מה ברי ומה בבר בטני ומה בר נדרי**, שכולם יודעים שאביך ירא שמים ויאמרו עכשיו שאמך גרמה לך, ובר בטני שכל נשי בית אביך אחרי שהתעברו לא ראו פני אביך, אך אני דחקתי ונכנסתי כדי שיהיה לי בן מזורז ומלובן, בר נדרי שכל נשי בית אביך נדרו שיהיה להן בן הגון למלכות אך אני נדרתי שיהיה לי בן זריז ומלא בתורה והגון לנבואה, אל למלכים למואל אל תלך למלכים ששותים יין ומשתכרים ואומרים למה לנו אל, ולרוזנים אי שכר שלמי שכל רזי עולם גלויים ישתה יין וישתכר, ויש אומרים שהיא אמרה שמי שכל רוזני עולם משחרים לפתחו ישתה יין וישתכר, ור' יצחק אמר ששלמה הודה לאמו שכתוב **כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי**, כי בער אנכי מנח שנאמר בו **איש האדמה** ולא בינת אדם זה אדם הראשון.

ר' אבהו אומר שבן סורר חייב רק כשאכל מחבורה שכולם סריקים, אך לכאורה יש לדייק מהמשנה שרק כשאכל בחבורת מצוה פטור משמע שבלי מצוה חייב גם כשלא כולם סריקים, ויש לומר שהחידוש הוא שכשאכל בחבורת מצוה גם אם כולם סריקים אינו נמשך לכך.

לכאורה יש לדייק מהמשנה שבעיבור החדש אכלו בשר ויין, ויש להקשות ששנינו שלא עולים לה אלא בפת דגן וקטנית, ויש לדחות שהחידוש הוא שגם שכולם אוכלים רק פת וקטנית והוא העלה לעצמו בשר אינו נעשה בן סורר כיון שהוא עוסק במצוה הוא לא נמשך לאכילה.

שנו בברייתא שלא עולים לעיבור החדש פחות מ' בני אדם ועולים רק בפת וקטנית ועולים לה רק לאור עיבור החדש ועולים לה רק בלילה ולא ביום והברייתא שעולים לה ביום ולא בלילה היא כדברי ר' חייא שאמר לבניו תקדימו ותעלו ותקדימו לצאת כדי שישמעו העולם בעיבור החדש.

אכל מעשר שני בירושלים לא נעשה בן סורר כיום שאכלו כמצוותו. **רבא אומר** שאם אכל בשר עוף לא נעשה בן סורר, ויש להקשות ששנינו שרק נבילות טריפות שקצים ורמשים לא נעשה בן סורר משמע שבטהורים נעשה בן סורר, יש לומר שהמשנה דברה להשלים את שיעור טרטימר שהוא רק בטהורים אך בשר עוף לבד לא נעשה בו בן סורר.

אכל דבר מצוה או דבר עבירה לא נעשה בן סורר דבר מצוה הוא אכילת תנחומי אבלים ודבר עבירה שאכל בתענית ציבור, והטעם הוא שכתוב **איננו שומע בקולינו** ולא שלא שומע בקולו של מקום.

אכל כל מאכל ולא בשר לרבות דבילה קעילית שהיא משכרת שתה משקה ולא יין לרבות דבש וחלב, ששנינו שהאוכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש חייב מדין שתויי יין.

דף עא שנו בברייתא שאם אכל כל מאכל ולא בשר ושתה כל משקה אך לא יין לא נעשה בן סורר עד שיאכל בשר וישתה יין, שכתוב **זולל וסובא** ואין ראה לכך אלא זכר בפסוק **אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו**, עוד כתוב **כי סובא זולל יורש וקרעים תלביש נומה**, ור' זירא למד מהפסוק הזה שהישן בביהמ"ד תורתו נעשית קרעים קרעים שכתוב **וקרעים תלביש נומה**.

משנה אם גנב משל אביו ואכל ברשות אביו או שאכל משל אחרים ברשות אחרים או שגנב משל אחרים ואכל ברשות אביו לא נעשה בן סורר עד שיגנוב משל אביו ויאכל ברשות אחרים, ור' יוסי בר יהודה אומר עד שיגנוב משל אביו ומשל אמו. **גמרא** גנב משל אביו ואכל ברשות אביו שאף שזה מצוי לו הוא מפחד משל אחרים ואכל ברשות אחרים אף שאינו מפחד זה לא מצוי לו וכל שכן גנב ברשות אחרים ואכל ברשות אביו שלא מצוי לו והוא מפחד, וחייב רק כשגנוב ברשות אביו שזה מצוי לו והוא אוכל ברשות אחרים שהוא לא מפחד לאכול שם.

ר' יוסי בר' יהודה אומר שצריך שיגנוב משל אביו ומשל אמו, יש להקשות מהיכן יש לאמו הרי מה שקנתה אשה קנה בעלה, ור' יוסי בר חנינא מבאר שהוא גנב מסעודה שמוכנה לאביו ואמו, ויש להקשות שרב חנן בר מולדה אמר בשם רב הונא שחייב רק כשקונה בשר בזול ואוכל ושותה יין בזול, ויש לבאר שהכוונה שהוא גונב מדמי סעודה שמוכנה לאביו ואמו, עוד יש לבאר שאחר הקנה לה דבר על מנת שלבעלה אין רשות בו.

משנה אם אביו רוצה לקחתו לב'ד ואמו לא רוצה או שאמו רוצה ואביו לא רוצה לא נעשה בן סורר עד שירצו שניהם, ור' יהודה אומר שאם

אמו לא ראויה לאביו הוא לא נעשה בן סורר. **גמרא** אין לפרש שאמו לא ראויה מדובר בחיוב כריתות ומיתת ב"ד הרי בכל מקרה זה אביו וזו אמו, אלא יש לפרש שאמו שוה לאביו, כמו ששינו בברייתא ש' יהודה אמר שאם אמו לא שוה לאביו בקול מראה וקומה לא נעשה בן סורר, שכתוב בפסוק **איננו שומע בקולינו** שאם בקול צריך שוים גם במראה וקומה צריך שוים, ומה שיש ברייתא שכן סורר לא היה ולא עתיד להיות ונכתב רק לדרוש ולקבל שכר זה כדברי ר' יהודה שחייב רק כשאמו שוה לאביו, או כדברי ר"ש שאומר וכי מפני שזה אכל תרטימר בשוה ושתה חצי לוג יין ויציאוהו אביו ואמו לסקלו אלא שלא היה ולא עתיד להיות ונכתב כדי לדרוש ולקבל שכר, ור' יונתן אמר שהוא ראה בן סורר וישב על קברו, ומה ששינו שיעיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות והפרשה נכתבה לדרוש ולקבל שכר זה כדברי ר"א שיעיר שיש בה אפילו מזוזה אחת לא נעשית עיר הנדחת, שכתוב **ואת כל שללה תקברו אל תוך רחובה ושרפת באש** וכשיש מזוזה לא ניתן לשרוף שהרי כתוב **לא תעשון כן לה' אלוקים**, ור' יונתן אמר אני ראיתיה וישבתי על תילה. ומה ששינו שבית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות ונכתב כדי לדרוש ולקבל שכר זה כדעת ר"א בן ר"ש שאומר שהבית טמא רק כשיראה שתי גריסים על ב' אבנים ב' כתלים בקרן זוית שארכו כב' גריסים ורחבו כגריס, והוא למד ממה שכתוב קיר וכתוב קירות שיש קיר שהוא כקירות והיינו קרן זוית, ר"א בן ר' צדוק אומר שהיה מקום בתחום עזה שקראו לו חורבה של צרעת ור"ש איש כפר עכו אמר שפעם הוא הלך לגליל וראה שציניו מקום שלשם פיננו אבנים מנוגעות.

משנה אם אחד מהוריו גידם או חיגר או אלם או סומא או חרש לא נעשה בן סורר שכתוב **ותפשו ולא גדמים והוציאו** ולא חגרים **ואמרו** ולא אלמים **בננו** זה ולא סומים **איננו שומע בקולינו** ולא חרשים, ומתרים בו בפני ג' ומלקים אותו ואם חזר וקלקל נדון בכ"ג והוא נסקל רק כשיש שם מב"ד הראשונים שכתוב **בננו** זה שלקה בפניכם. **גמרא** משמע במשנה שצריך בדיוק כדברי הפסוק **עמוד ב** ויש לדחות שרק כאן דורשים כך כי כל הפסוק מיותר.

יש להקשות מדוע צריך התראה בפני ג' ובכל מקום מספיק התראה של שנים, ואביי אומר שיש לכאור במשנה שמתרים בו בפני ב' ומלקים אותו בפני ב"ד של ג' ולמדו מלקות בבן סורר כדברי ר' אבהו שלמדו ויסרו של מוציא שם רע מוטרדו של בן סורר ובן מוהיה **אם בין הכות הרשע.**

המשנה מסיימת שלמדו מבננו זה זה שלקה בפניכם, יש להקשות שבתחילה למדו מזה ולא סומים ויש לומר שהיה ניתן לכתוב בננו הוא וכתוב זה ללמד שני דברים. משנה ברח עד שלא נגמר דינו ואחר כך הקיף זקנו התחתון פטור אך אם ברח אחר שנגמר דינו ואחר כך הקיף זקנו חייב. **גמרא** ר' חנינא אומר שכן נח שבירך את ה' ואח"כ התגייר פטור כיון שהשתנה דינו השתנה מיתתו, ולכאורה יש להוכיח ממשנתנו שכן סורר שברח קודם גמר דין והקיף זקנו פטור משמע שכיון שהשתנה דינו השתנה מיתתו, ויש לדחות שכן סורר פטור כי אם היה עושה עכשיו הוא היה פטור, ולכאורה יש להוכיח להיפך מהסיפא שברח אחר גמר דין והקיף זקנו חייב, ויש לדחות שאחר שנגמר דינו הוא כבר בר קטלא, ויש להוכיח ממה ששינו שכן נח שהכה את חבירו ובה על אשת חבירו ואח"כ התגייר פטור ואם עשה כך בישראל חייב אחר שהתגייר ולא אומרים שכיון שהשתנה דינו השתנה מיתתו, ויש לומר שצריך שינוי באיסור ובעונש ולגבי הכה או בא על אשת ישראל היה שינוי בדין אך לא במיתה, אך קשה שאמנם רוצח דינו בכל מקרה בסייף אך לגבי אשת איש בתחילה דינו היה סייף ובישראל דינו חנק, ויש לומר שמדובר בנערה מאורסה שבכל מקרה דינו בסקילה, אך יש לדחות שכתוב עשה כן בישראל והיינו כמו באשת חבירו ולכן נח אין נערה מאורסה, ויש לומר שמדובר באשת איש אלא מיתת חנק הקלה כלולה במיתת סייף החמורה אך זה מובן רק לרבנן שסייף חמור אך לר"ש שחנק חמור זה קשה, ויש לומר שר"ש סובר כדעת התנא של בי מנשה שבכל מקרה כל מיתה שאמורה בבני נח היא חנק, אך זה מובן כבא על אשת ישראל אך בהכה את חבירו בישראל דינו סייף, ויש לומר שסייף כלול בחנק החמורה, לכאורה יש להוכיח כדברי ר' חנינא שנערה שסרחה ואח"כ בגרה דינה בחנק ומשמע שלא בסקילה כיון שהשתנה דינה וכ"ש בבן נח שהתגייר שהשתנה לגמרי, ויש לדחות שר' יוחנן אמר לתנא לשנות שדינה בסקילה.

משנה בן סורר נידון על שם סופו שימות כשהוא זכאי ולא חייב שמיתת הרשעים היא הנאה להם ולעולם ומיתה לצדיקים רע להם ולעולם יין ושינה לרשעים הנאה להם ולעולם ולצדיקים רע להם ולעולם פיזור לרשעים הוא הנאה להם ולעולם ולצדיקים רע להם ולעולם, כנוס לרשעים רע להם ולעולם ולצדיקים הנאה להם ולעולם,

שקט לרשעים רע להם ולעולם ולצדיקים הנאה להם ולעולם. **דף עב גמרא** ר' יוסי הגלילי אומר וכי בגלל שזה אכל תרטימר בשוה ושתה חצי לוג יין האטלקי אמרה התורה יסקל אלא שהתורה הגיעה לסוף דעתו שסופו לגמור את נכסי אביו ולבקש את הרגלו ואינו מוצא ואז הוא יוצא לפרשת דרכים ללסטם את הבריות אמרה התורה שימות זכאי ולא חייב שמיתת הרשעים הנאה להם ולעולם ולצדיקים רע להם ולעולם, שינה ויין לרשעים הנאה להם ולעולם ולצדיקים רע להם ולעולם שקט לרשעים רע ולהם ולעולם ולצדיקים הנאה להם ולעולם, פיזור לרשעים הנאה להם ולעולם ולצדיקים רע להם ולעולם.

משנה הבא במחותרת נידון על שם סופו ואם בא במחותרת ושבר חבית אם יש לו דמים באופן שאסור לבעה"ב להרגו הוא חייב ואם אין לו דמים שמותר להרגו הוא פטור. **גמרא** רבא מבאר בטעם של מחותרת שיש חזקה שאדם לא מעמיד עצמו על ממונו והגנב אומר אם יבא בעה"ב מולי אהרוג אותו אמרה התורה הבא להרוג השכם להרגו.

רב אומר שהבא במחותרת ונטל כלים ויצא פטור כיון שקנאם בדמי נפשו, ורבא אומר שמסתבר שרב דיבר כששברם שאינם בעולם אך אם הם בעין חייב אך אני נשבע שרב דיבר גם כשהם בעין שהרי אם יש לו דמים ונאנסו חייב א"כ זה ברשותו גם כשנטל זה ברשותו, אך יש לחלק שרק לענין אונסין זה ברשותו אך לענין קנין זה ברשות בעליהם כמו שואל, ולכאורה יש להוכיח ממשנתנו שהבא במחותרת ושבר את החבית אם יש לו דמים חייב וכשאין לו דמים פטור משמע שרק בשיבר פטור אך בנטל חייב, ויש לדחות שגם בנטל פטור וכתוב שבר לחדש שכשיש לו דמים הוא חייב בשיבר, ולכאורה זה פשוט שהרי הוא מזיק, ויש לומר שהחידוש שחייב גם בלי כוונה, אך קשה שזה פשוט שהרי אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד בין אונס בין ברצון, ורב ביבי בר אביי מוכיח מהמשנה שמי שגנב כיס בשבת חייב כי התחייב בגניבה קודם שבא לידי איסור שבת אך אם גררו ויצא פטור כי איסור גניבה ואיסור סקילה באו יחד ולהלכה פטור רק כשזרקם בנהר שהם לא בעולם, לרבא נגנבו אילים במחותרת והחזירים הגנב ורבא לא רצה לקבלם כיון שיצא מפיו של רב שהגנב פטור. **שנו בברייתא** על הפסוק **אין לו דמים אם זרחה השמש עליו** וכי רק עליו זרחה השמש אלא שאם ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך מותר להרגו אך אם לא ברור אל תהרגהו, וכתוב בברייתא נוספת **אם זרחה השמש עליו** וכי רק עליו זרחה אלא שאם ברור לך כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו אך אם לא ברור תהרגהו, לכאורה יש סתירה בין הברייתות, **עמוד ב** אך ניתן לפרש שבאב שבא על הבן במחותרת בסתמא אסור להרגו אך בבן אל האב בסתמא יכול להרגו.

רב אמר שמי שבא עלי במחותרת אהרוג אותו חוץ מר' חנינא בר שילא, אין לומר בגלל צדקותו כי הרי הוא בא במחותרת אלא שברור לרב שמחמת אהבתו אליו הוא לא יהרגנו כאב על הבן.

שנו בברייתא על הפסוק **דמים לו** שביין בחול בין בשבת אין לו דמים, לכאורה באין לו דמים צריך לחדש גם בשבת שלא נאמר שהוא כמו הרוגי ב"ד שלא הורגים בשבת, אך ביש לו דמים קשה מה החידוש אם בחול לא הורגים ודאי בשבת לא יהרגו, מבאר רב ששת שהחידוש הוא שאם נפלה עליו המחותרת יש לפקח עליו אל הגל.

שנו בברייתא בפסוק **והוכה בכל אדם**, ומת בכל מיתה שאתה יכול להמיתו, והחידוש בכל אדם שלא נאמר שרק לבעל הבית הותר כיון שחזקה שאדם לא מעמיד עצמו על ממונו ואחר לא, קמ"ל שהוא רודף וגם לאחר מותר להרגו, אך מה שמותר להרגו בכל מיתה קשה מה החידוש מה ההבדל משאר רוצח ששינו שאם לא יכול להרגו במיתה הכתובה בו הורג בכל מה שיכול להמיתו שכתוב **מות יומת**, יש לומר שלא נאמר שרק ברוצח זה גזירת הכתוב, אך קשה שנלמד מרוצח, יש לומר שרוצח וגואל הדם הם שני כתובים הבאים כאחד שאין מלמדים.

שנו בברייתא שבתורה כתוב מחותרת וגגו חצירו וקרפפו לומדים מהפסוק **ימצא הגנב** מכל מקום והתורה כתבה מחותרת כי מצוי שרוב הגנבים באים במחותרת, ובברייתא נוספת למדו ממחותרת שמחותרת היא התראתו.

רב הונא אומר שקטן שרודף להרגו ניתן להציל בנפשו שרודף לא צריך התראה וא"כ נהרג בין גדול בין קטן, ורב חסדא מקשה ששינו שולד שיצא ראשו והוא מסכן את אמו לא נוגעים בו שלא דוחים נפש מפני נפש, ולכאורה מותר להרגו כי הוא רודף לאמו, אמר רב הונא שהוא לא רודף כי מהשמים רודפים אותה, לכאורה יש להוכיח מהברייתא שאם ראה רודף אומר לו ראה ישראל הוא בן ברית הוא והתורה אמרה **שופך דם האדם באדם דמו ישפך** אמרה התורה הצל דמו של זה בדמו של זה, ולא כתוב שהוא צריך לקבל את ההתראה, יש לומר שזה כדברי ר' יוסי בר יהודה שאומר שחבר לא צריך התראה כי התראה נתנה להבחין בן שוגג למזיד, אך ישנה ברייתא שאם ראה רודף והתרה בו

שהוא ישראל וכן ברית אם אמר יודע אני שהוא כן פטור ואם אמר על מנת כן אני עושה חייב א"כ רואים שצריך לקבל התראה ולא ניתן להרגו, ויש לומר שמדובר שהם בשני עברי הנהר שאינו יכול להציל ונשאר לו רק להביאו לב"ד לכן צריך לקבל את ההתראה, עוד יש לומר שרב הונא אומר אני סובר כמו התנא שמחתרתו היא התראתו.

דף עג משנה אלו מצילים בנפשם: הרודף אחר חבירו להרגו והרודף אחר זכר ונערה המאורסה אך רודף אחר בהמה ולחלל שבת ואחר ע"ז לא מצילים בנפשם. **גמרא** שנו בברייתא מנין שמצילים נרדף בנפש הרודף שכתוב **לא תעמוד על דם רעך**, אך קשה שמשם לומדים שראו את חבירו טובע בנהר או שחיה גוררתו או שלסטים באים עליו חייב להצילו, יש לומר שאכן להציל נרדף יש ללמוד בק"ו מנערה המאורסה שהוא רק פוגם אותה ובכל זאת אמרה התורה שניתן להצילה בנפש הרודף להרוג ודאי שניתן להציל בנפשו, אך יש לדחות שלא עונשים מק"ו, ואכן אצל רבי למדו מהיקש שכתוב **כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש** ולמדו נערה מרוצח וזה בא ללמוד ונמצא מלמד שכמו שניתן להציל נערה מאורסה בנפש הרודף כך ניתן להציל נרצח בנפש הרוצח, ונערה המאורסה עצמה לומדים כמו שלמדו אצל ר' ישמעאל שכתוב **ואין מושיע לה מושע** שאם יש מושיע מושיע בכל מה שיכול אף בנפש הרודף. למדו מלא **תעמוד** שצריך להציל את חבירו שטובע או שלסטים וחיות באות עליו לכאורה זה אבידת גופו ולמדו מהפסוק **והשבותו לו**, יש לומר שמדין השבה היינו אומרים רק הצלה בעצמו אך לא לומדים שצריך לטרוח ולשכור אנשים, קמ"ל שצריך לטרוח ולשכור.

שנו בברייתא שבין הרודף אחר חבירו ואחר זכר ונערה מאורסה ושאר עריות של מיתת ב"ד או כריתות אך באלמנה לכהן גדול או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט לא מצילים בנפשו, וכן אם נעבדה בה עבירה לא מצילים בנפשו, וכן אם יש מושיעים לא מצילים בנפשו, ור' יהודה אומר שגם אם הנערה אומרת הנחה לו שלא יהרגנה לא חייב להציל, לומדים כל עריות מהפסוק **ולנערה לא תעשה אין לנערה חטא מות**, כתוב **נער בלי ה'** זה זכר **נערה** זו נערה מאורסה, **חטא** אלו חייבי כריתות מות אלו חייבי מיתות ב"ד, וצריך את כולם שאם היה כתוב רק זכר היינו אומרים שרק בו נהרג הרודף כי זה לא כדרכו אך בנערה זה דרכה, קמ"ל שגם בה הורגים את הרודף, ואם היה כתוב נערה היינו אומרים שרק בה נהרג כי הוא פוגם אותה אך בזכר שאינו פוגמו לא יהרג, קמ"ל שכן, **עמוד ב** ואם היה כתוב נערה וזכר היינו אומרים שרק בהם נהרג כי זה לא דרכו ובנערה הוא פוגם אך בשאר עריות שזה דרכם והפגם לא גדול לא יהרג קמ"ל שיהרג, לכן כתוב חטא ואם היה כתוב רק חטא היינו אמרי שגם חייבי לאוין קמ"ל מות, ואם היה כתוב מות היינו אומרים רק חייבי מיתות ב"ד לכן כתוב חטא ואם היה כתוב חטא מות יכלנו ללמוד נערה וזכר, והתורה כתבה נער ונערה אחד למעט ע"ז ואחד למעט שבת ובהמה, ולרשב"י שגם רודף אחר ע"ז ניתן להצילו פסוק אחד ממעט בהמה והשני ממעט שבת, והחידוש הוא שלא לומדים שבת מע"ז, ולדעת ר"א בן ר"ש שגם שבת ניתן להצילו בנפשו יש לומר שרק פסוק אחד ממעט בהמה ואגב שכתוב נער כתבו נערה.

ר' יהודה אומר שגם באומרת הניח לו שלא יהרגנה לא מציל ורבא אומר שנחלקו ת"ק ור' יהודה במקרה שהיא מקפידה על הפגם שלה אך היא מניחה לו כדי שלא יהרגנה שרבנן סוברים שהתורה הקפידה על הפגם שלה, ור' יהודה סובר שהתורה התירה להרגו כיון שהנערה מוסרת עצמה להריגה כדי שלא יפגום אותה וכאן הרי אינה מוסרת עצמה לכן, רב פפא הקשה לאביי שבכל אלמנה יש פגם, אמר אביי שהתורה הקפידה על פגם גדול ולא על פגם קטן.

יש להקשות שאם רודף על חייבי כריתות חייב בנפשו א"כ מדוע נאמר שהבא על אחותו יש קנס ואמרו התלמידים לפני רב פפא שכשפגם אותה בהעראה נפטר ממתה וחייב קנס הוא על גמר ביאה, אך זה מובן למ"ד שהעראה זה נשיקת אבר אך אם העראה זה הכנסת עטרה א"כ החיוב מיתה בא יחד עם הוצאת בתולים, ורב חסדא מבאר שהוא בא עליה שלא כדרכה ואח"כ חזר ובה עליה כדרכה, ורבא אומר שיש קנס באופן שהיא מניחה לו כדי שלא יהרגנה וכו' יהודה.

דף עד רב פפא אומר שמדובר במפותה וגם לרבנן יש קנס, אביי מבאר שמדובר באופן שניתן להצילו באחד מאבריו וכדברי ר' יונתן בן שאול שאומר שרודף שניתן להצילו האחד מאבריו והרגו ולא הציל חייב עליו, שכתוב בפסוק **כי ינצו אנשים** ואמר ר"א שהפסוק מדבר במצוה של מיתה כמו שכתוב **ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש** ובכל זאת אם לא יהיה אסון עונש יענש, וזה מובן רק אם נאמר שכשיכול להציל באחד מאבריו אין הרודף נהרג א"כ נענש באופן שהיה ניתן להצילו באחד מאבריו, אך אם נאמר שבכל מקרה ניתן

להרגו א"כ איך יענש הרי הוא בר קטלא, ואין לחלק שיתכן שבמיתה לאחד ותשלומין לאחר לא נפטר שהרי רבא אומר שרודף שרדף ושבר כלים בין של נרדף בין של אחר פטור כי הוא מתחייב בנפשו, ונרדף ששבר כליו של הרודף פטור שלא יהיה ממונו חביב מגופו ושל אדם אחר חייב כי המציל עצמו בממון חבירו חייב ורודף שרדף אחר רודף להציל נרדף ושבר כלים בין של רודף בין של אחר פטור אך לא מהדין כי אם נחייבו אנשים ימנעו מלהציל את חבריהם מרודפיהם.

רשב"י אומר שרודף אחר ע"ז ניתן להצילו בנפשו מק"ו שאם על פגם הדיוט ניתן להרגו ק"ו פגם לגבוה, אך קשה וכי עונשים מק"ו יש לומר שר"ש סובר שעונשים מהדין ור"א בן ר"ש סובר שגם מחלל שבת ניתן להצילו בנפשו כר"ש שעונשים מהדין ולומדים שבת בגז"ש חילול חילול מע"ז.

ר' יוחנן אומר בשם ר"ש בן יהוצדק שנמנו בעליית בית נתזה בלוד שעל כל עבירות אם אומרים לאדם עבור ואל תהרג יעבור מלבד ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים, אך שנינו שלר' ישמעאל אם אומרים לאדם עבור ע"ז ואם לא תהרג שיעבור שכתוב **וחי בהם** ולא שימות בהם אך בפרהסיא יהרג שכתוב **ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי**, ומה שגמרו בלוד שיהרג בע"ז זה כר"א שדרש מהפסוק **ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך**, ואם נאמר בכל הנפש מדוע כתוב בכל מאדך ואם כתוב בכל מאדך מדוע כתוב בכל נפשך, אלא שאם יש אדם שגופו חביב עליו ממונו לכן נאמר בכל נפשך ויש אדם שממונו חביב עליו מגופו לכן נאמר בכל מאדך, וגילוי עריות ושפיכות דמים יש ללמוד כדברי רבי שלמד מהפסוק **כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש** כן הדבר הזה שלומדים רוצח מנערה שניתן להצילה בנפשו ולומדים נערה מרוצח שיהרג ולא יהרוג את חבירו וברוצח לומדים מסברא כמו שאחד אמר לרבא שמושל עירו אמר לו הרוג את פלוני ואם לא אהרוג אותך, אמר לו רבא יהרוגך ואל תהרוג מי אמר שדמך אדום יותר אולי דמו של חברך אדום יותר.

רב דימי אמר בשם ר' יוחנן שכל הנ"ל הוא כשאין גזירת המלכות אך כשיש גזירה מהמלכות יעבור ואל יהרג אפילו על מצוה קלה, ורבין אמר בשם ר' יוחנן שגם כשאין גזירה יעבור רק בצינעא אך בפרהסיא יהרג ואל יעבור, ומצוה קלה באר רבא בר רב יצחק בשם רב **עמוד ב** שאפילו לשנות את קשירת שרוך נעלו כשל גוים אסור, ופרהסיא אמר ר' יעקב בשם ר' יוחנן שמדובר בעשרה בני אדם ופשוט שמדובר בישראלים וכתוב **ונקדשתי בתוך בני ישראל**, ר' ירמיה הסתפק בט' ישראלים ונכרי אחד ור' ינאי אחיו של ר' חייא בר אבא אמר שלומדים תוך תוך שכתוב **כאן ונקדשתי בתוך** וכתוב במרגלים **הבדלו מתוך העדה** ושם היו עשרה וכולם ישראלים.

יש להקשות איך אסתר לא נהרגה שלא ישאנה אחשוורוש וזה היה בפרהסיא מבאר אביי שהיה היתה קרקע עולם שהיא לא עושה מעשה, ורבא אומר שבהנאת עצמן אין לההרג שאם לא כן איך נתנים לפני המלכים כלי נחשת של המלכים שמתחממים בהם ביום אידם אלא שזה להנאת עצמן, ורבא לשיטתו שהוא אמר שאם עכו"ם אומר לישראל קצור שחת בשבת ותן לבהמותי ואם לא אהרוג אותך יקצור ולא יהרג אך אם אמר לו קצור וזרוק לנהר יהרג כי הוא רוצה להעבירו על דת.

שאלו את ר' אמי אם בן נח מצווה על קידוש ה' או לא אביי הוכיח ממה ששנינו שבני נח הצטוו על ז' מצוות ואם נאמר שחייבים גם בקידוש ה' א"כ יש ח' מצוות, ורבא דוחה שהכוונה לז' מצוות וכל אביזריהם, ורב אדא בר אהבה הוכיח ממה שלמדו אצל רב מהפסוק שנעמן אמר **ובדבר הזה יסלח ה' לעבדך בבא אדוני בית רימון להשתחוות שמה והוא נשען על ידי והשתחוותי**, וכתוב **ויאמר לו לך לשלום** ואם בן נח מוזהר אלישע לא היה צריך לומר לו, ויש לדחות ששם זה היה בצינעא בלי ישראל.